

تبیین سرزندگی و انگیزش تحصیلی دانشجویان بر اساس ادراک آنان از محیط یادگیری در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند

محمد اکبری بورنگ^{*}، حسن رحیمی بورنگ

چکیده

مقدمه: محیط یادگیری نقش مهمی در فرایند یاددهی و یادگیری ایفا می‌نماید. این مطالعه با هدف بررسی تأثیر ادراک دانشجویان از محیط یادگیری بر سرزندگی تحصیلی و انگیزش تحصیلی آنان در دانشگاه علوم پزشکی بیرجند در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۳ طراحی و اجرا گردید.

روش‌ها: در این پژوهش توصیفی همبستگی، جامعه آماری را کلیه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند تشکیل دادند که بر اساس جدول مورگان و به شیوه خوشاهی تصادفی چندمرحله‌ای تعداد ۲۶۹ آزمودنی انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. برای گردآوری اطلاعات از پرسشنامه‌های استاندارد شده ادراک از محیط یادگیری، سرزندگی تحصیلی و انگیزش تحصیلی استفاده شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از رگرسیون ساده و چندگانه استفاده شد.

نتایج: یافته‌ها نشان داد ادراک دانشجویان از محیط یادگیری پیش‌بینی کننده سرزندگی تحصیلی آنان است ($R^2=0.35$ ، $R=0.188$ ، $p<0.01$)، بر اساس ضرایب رگرسیونی، مؤلفه‌های ادراک از توانایی علمی خود ($p=0.01$) و ادراک از جو آموزشی ($p=0.01$) نقش معناداری در پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی دانشجویان داشت. ادراک دانشجویان از محیط یادگیری در سطح معناداری قادر به پیش‌بینی انگیزش تحصیلی آنان است ($R^2=0.24$ ، $R=0.22$ ، $p<0.01$)، طبق محاسبه‌ی ضرایب رگرسیونی، مؤلفه‌های ادراک از یادگیری ($p=0.04$) و ادراک از مدرسين ($p=0.03$) نقش معناداری در پیش‌بینی انگیزش تحصیلی دارد.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج پژوهش در خصوص نقش ادراک از محیط یادگیری در پیش‌بینی سرزندگی و انگیزش تحصیلی، توجه به نقش محیط آموزشی و متناسبسازی آن بسیار مهم می‌نماید.

واژه‌های کلیدی: سرزندگی تحصیلی، انگیزش تحصیلی، برنامه درسی پنهان، ادراک دانشجویان از محیط یادگیری
مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی ۱۶:۲۲۲-۲۷ (۱۳۹۵)، تا ۲۳۱

مقدمه

در زندگی روزانه‌ی تحصیلی، دانشجویان با انواع چالش‌ها، موانع و فشارهای خاص این دوره مواجه می‌شوند. برخی از دانشجویان در برخورد با این

موانع و چالش‌ها موفق عمل می‌کنند، اما گروهی دیگری از دانشجویان در این زمینه ناموفق هستند. از این‌رو درک و چگونگی سازگاری با چالش‌های تحصیلی باید مورد توجه جدی پژوهشگران تعلیم و تربیت قرار بگیرد. از توانمندی‌هایی که در سازگاری تحصیلی آموزندگان مورد توجه قرار گرفته، سرزندگی تحصیلی و انگیزش تحصیلی است. مارتین و مارش (Martin & Marsh) سرزندگی تحصیلی را به توانایی موفقیت‌آمیز یادگیرندگان در برخورد با

* نویسنده مسؤول: دکتر محمد اکبری بورنگ (استادیار)، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران.

Akbaryborng2003@birjand.ac.ir
حسن رحیمی بورنگ، کارشناسی ارشد روانشناسی تربیتی، اداره کل بهزیستی خراسان جنوبی، بیرجند، ایران. (hasan.rahiimi53@gmail.com)

تاریخ دریافت مقاله: ۹۴/۶/۳۰، تاریخ اصلاحیه: ۹۴/۱۱/۲۸، تاریخ پذیرش: ۹۵/۱/۴

است شرایط و نیروهای فیزیکی، اجتماعی، فکری و ذهنی باشد(۱۱). محیط کلاس و مدرسه، نظام اداره مدرسه و شیوه آموزشی معلم، اثرات غیرقابل انکاری بر عملکردهای تحصیلی و فرایندهای شناختی دارد(۱۲).

امروزه در دیدگاه شناختی که نسبت به سایر دیدگاهها از حمایت پژوهشی بیشتری برخوردار است، جنبه‌های شناختی به عنوان مهم‌ترین عوامل تعیین‌کننده سرزندگی و انگیزش تحصیلی فرض می‌شود؛ ادراک دانشجویان نسبت به محیط یادگیری از مهم‌ترین جنبه‌های شناختی است(۱۳). در محیط یادگیری، مدرسین تأثیر زیادی بر یادگیری اثربخش دارند(۱۴). مطالعات متعدد صورت گرفته بیانگر آن است که بین ادراکات دانشجویان از محیط یادگیری و انگیزش تحصیلی و همچنین نگرش آنان نسبت به علم، ارتباط معناداری وجود دارد و محیط آموزشی در دانشگاه‌ها نقش مهمی را در تربیت فارغ‌التحصیلان ماهر ایفا می‌کند(۱۵ و ۱۶). ونتزل (Wentzel) در پژوهش خود نشان داد که چگونگی و کیفیت رابطه معلم و دانشآموز و برداشت‌های دانشآموز از حمایت معلم به میزان زیادی انگیزش تحصیلی دانشآموز را بهبود می‌بخشد(۱۷).

عوامل متعددی بر انگیزش و یادگیری تأثیر می‌گذارند که در ارتباط متقابل با یکدیگر قرار دارند با این وجود شیوه‌های انتخاب و سازمان‌دهی فعالیت‌های تدریس و یادگیری و شرایط محیط یادگیری از نقش بسزایی در کمک به فرآگیران برای نیل به موفقیت برخوردارند(۱۸). محیط آموزشی بر رفتار دانشجو تأثیر بسزایی دارد و با موفقیت، رضایت و تحقق اهداف دانشجو ارتباط دارد، لذا درک و شناخت مسائل محیط آموزش و عوامل مرتبط با آن برای دگرگونی، تعديل و مدیریت برنامه‌های آموزشی اساسی است(۱۹).

موانع و چالش‌های تحصیلی تعریف کرده‌اند(۱). سرزندگی به عنوان یکی از مؤلفه‌های بهزیستی ذهنی در بسیاری از نظام‌های پژوهشی مطرح است. وقتی فردی کاری را به طور خودجوش انجام می‌دهد نه تنها احساس خستگی و نامیدی به او دست نمی‌دهد، بلکه احساس می‌کند انرژی و نیروی او افزایش یافته است. به طور کلی حس درونی سرزندگی شاخص معنادار سلامت ذهنی است(۲ و ۳).

انگیزش تحصیلی نیز از جمله عوامل مهم و تعیین‌کننده موفقیت در نظام آموزشی است. پیامدهای آموزشی با اهمیت، در پرتو انگیزش درونی دانش‌آموزانی تحقق می‌یابد که با تأیید پژوهش‌های تجربی، تأثیر آن بر متغیر نمره تحصیلی، میزان و گستره مطالعه، بازشناسی و یادآوری موضوع را شامل می‌شود(۴ تا ۶). از سوی دیگر، انگیزش یک مفهوم نظری است که بیان می‌کند چرا مردم در زمان معین، رفتار خاصی را از خود بروز می‌دهند. ما انگیزش را مستقیماً بررسی نمی‌کنیم، بلکه آن را از انتخاب تکلیف، تلاش، پایداری و تداوم و دستاوردها (پیشرفت‌ها) استبانته می‌نماییم(۷). راش (Rash) انگیزه را عالی‌ترین شادرانه یادگیری دانسته است(۸). نظریه‌های انگیزش، برای توضیح رفتارهای نامطلوب دانش‌آموزان از قبیل عدم انجام تکالیف و ترک تحصیل کاربرد دارند(۹).

محیط یادگیری یکی از عوامل مهم و مؤثر بر سرزندگی و انگیزش تحصیلی دانش‌آموزان است. گوردن می‌گوید هر دانش‌آموز روزانه با سه جنبه از محیط مدرسه‌اش مواجه می‌شود: محیط شناختی، محیط فیزیکی و محیط اجتماعی؛ هر کدام از این سه جنبه محیط مدرسه با یک برنامه درسی پنهان همراه است(۱۰). بلوم (Bloom) محیط یادگیری را به عنوان شرایط، نیروها و حرکت‌های بیرونی که فرد را به چالش می‌کشاند تعریف می‌کند این نیروها ممکن

برنامه‌های آموزشی اساسی است(۲۴).

با توجه به آنچه در خصوص سرزندگی و انگیزش تحصیلی بیان گردید اهمیت بررسی عوامل مؤثر بر آنها بسیار ضروری می‌نماید. این پژوهش با هدف تبیین سرزندگی و انگیزش تحصیلی دانشجویان بر اساس ادراک آنان از محیط یادگیری طراحی و اجرا شد.

روش‌ها

این پژوهش از نظر هدف پژوهشی کاربردی است که با روش توصیفی - همبستگی انجام گرفت، جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجنده در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۴ (دانشجو ۲۷۵۷۰) بود که بر اساس جدول مورگان (Morgan) و به روش نمونه‌گیری خوش‌آی تصادفی چندمرحله‌ای تعداد ۲۶۹ دانشجو انتخاب و مورد بررسی قرار گرفتند. در جامعه آماری، ۱۱ خوش‌آی (رشته‌های تحصیلی) و ۳۳ خوش‌آی فرعی (ورودی‌های ۹۱، ۹۲ و ۹۳ در هر رشته) وجود داشت. به روش تصادفی، ۶ خوش‌آی (رشته‌های پزشکی، مامایی، بهداشت محیط، آموزش بهداشت، پرستاری و علوم آزمایشگاهی) و در هر خوش‌آی اصلی، یک خوش‌آی فرعی (یکی از ورودی‌ها) انتخاب شدند. به این ترتیب دانشجویان ۶ رشته ورودی (۲۶۹ نفر)، وارد مطالعه شدند.

در این پژوهش برای جمع‌آوری اطلاعات از پرسشنامه‌های ادراک از محیط یادگیری، سرزندگی تحصیلی و انگیزش تحصیلی استفاده شد.

پرسشنامه ادراک از محیط یادگیری: پرسشنامه ارزیابی محیط یادگیری (DREEM) توسط راف و همکاران تدوین گردیده است. این پرسشنامه دارای دو قسمت است. قسمت اول شامل سوالات مربوط به مشخصات فردی و زمینه‌ای دانشجویان و قسمت

نتایج پژوهش ادگرن (Edgren) و همکاران پیرامون مقایسه محیط آموزشی در دو مرحله مختلف اصلاح Sweden برنامه آموزشی در دانشگاه لاند سوئد (Lunds university) نشان داد که دانشجویان جو آموزشی را مثبت ارزیابی نمودند و نمره کل ۱۴۵ از ۲۰۰ بود که بالاتر از مرحله قبلی (۱۴۴ از ۲۰۰) در سال ۲۰۰۳ بود. از سوی دیگر، دانشگاه‌ها باید درباره نیازهای روانی، اجتماعی و عاطفی دانشجویان دغدغه لازم را داشته باشند و شرایط مناسبی را برای ایجاد یک محیط یادگیری مولد به وجود آورند(۲۰). قویدل و همکاران در پژوهشی به بررسی رویکردهای مختلف یادگیری در بین دانشجویان دانشگاه تبریز و رابطه آن با مؤلفه‌های ادراک از محیط آموزشی پرداختند؛ یافته‌ها نشان داد هر یک از رویکردهای معنایی و راهبردی با ادراک از محیط آموزشی رابطه معناداری دارند(۲۱). بزرگ نیز در پژوهشی درباره مدل‌یابی روابط بین باورهای معرفت‌شناختی، ادراک ازمحیط یادگیری سازنده گرا، راهبردهای انگیزشی و شناختی سطح بالا با عملکرد شیمی‌دانش‌آموزان مقطع دبیرستان نشان دادند باورهای معرفت‌شناختی و ادراک از محیط یادگیری سازنده‌گرا ضمن اثرات مستقیم، با واسطه خودکارآمدی تحصیلی و راهبردهای شناختی سطح بالا بر عملکرد شیمی‌اثرات غیرمستقیم دارند(۲۲).

در بسیاری از تحقیقاتی که رابطه بین ادراک محیط یادگیری و بازده و پیامدهای یادگیری را ارزیابی می‌کردند، معلوم شد که ادراک از محیط یادگیری می‌تواند تأثیرات عمیقی بر بازده و پیامدهای یادگیری دانش‌آموزان داشته باشد(۲۳). محیط آموزشی بر رفتار دانشجو تأثیر بسزایی دارد و با موفقیت، رضایت و تحقق اهداف دانشجو ارتباط دارد. لذا درک و شناخت مسائل محیط آموزش و عوامل مرتبط با آن برای دگرگونی، تعديل و مدیریت

(Martin) و همکارش را(۲۷) که دارای ۴ گویه است، توسعه دادند. برای تهیه و روان‌سنجی پرسشنامه ایرانی دو مطالعه مقدماتی انجام شده است. در این مطالعات از محاسبه ضریب آلفای کرونباخ، تعیین همسانی درونی و تحلیل مؤلفه اصلی با چرخش متعدد واریماکس استفاده شد. در نهایت پرسشنامه تهیه شده با آلفای کرونباخ ۰/۸۰ و ضریب بازآزمایی ۰/۷۳ که بیانگر همسانی درونی و ثبات رضایت‌بخش گویی‌ها است، مورد تأیید قرار گرفت (۲۶).

پرسشنامه انگیزش تحصیلی: فرم اصلی پرسشنامه دارای ۱۰۰ سؤال است، لیکن فرم کوتاه این پرسشنامه توسط بحرانی در شیراز برای سنجش انگیزش تحصیلی ساخته شده است(۲۸). فرم کوتاه پرسشنامه دارای ۳۳ عبارت است که بر اساس مقیاس لیکرت از هیچ وقت (۱) تا تقریباً همیشه (۵) نمره‌گذاری می‌شود. پایایی فرم ۲۲ سؤالی به روش آلفای کرونباخ ۰/۷۷ و به روش بازآزمایی ۰/۹۵ گزارش شده است. روایی سازه پرسشنامه از طریق تحلیل عاملی بررسی گردید. کفايت نمونه با آزمون KMO ۹۱/۰ محاسبه شد(۲۸). در این پژوهش نیز برای بررسی پایایی با استفاده از اطلاعات مطالعه اصلی(۲۶۹ نفر)، ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۶ به دست آمد.

به منظور رعایت ملاحظات اخلاقی مشارکت‌کنندگان در تحقیق می‌توانستند در هر مرحله ای از ادامه همکاری انصراف دهند و نیز به منظور فاش نشدن اطلاعات شخصی آنان پرسشنامه‌ها فاقد نام و نام خانوادگی بود. همچنین پژوهشگران در ابتدای مطالعه هدف مطالعه را برای مشارکت‌کنندگان ذکر نموده و از ایشان درخواست شد در صورت تمایل در مطالعه شرکت کنند.

دوم شامل ۵۰ سؤال مربوط به سنجش ادراک و انتظار آن‌ها از محیط یادگیری و آموزشی دانشگاه می‌باشد و به ۵ بعد و حیطه ذیل تقسیم می‌شود: ادراک دانشجویان از یادگیری ۱۲ سؤال و حداقل امتیاز ۴/۸، ادراک دانشجویان از مدرسین ۱۱ سؤال و حداقل امتیاز ۴/۴، ادراک دانشجویان از توانایی علمی خود ۸ سؤال و حداقل امتیاز ۳/۲، ادراک دانشجویان از جو آموزشی ۱۲ سؤال و حداقل امتیاز ۴/۸، ادراک دانشجویان از شرایط اجتماعی آموزش ۷ سؤال و حداقل امتیاز ۲/۸. حداقل امتیاز کل ممکن ۲۰۰ امتیاز است. هر عبارت با مقیاس لیکرت ۵ امتیازی بین یک تا پنج نمره‌گذاری (کاملاً موافق عدد ۵ و کاملاً مخالف عدد ۱ تعلق گرفت) شده است(۲۵). در هر حیطه از پرسشنامه مذکور، با توجه به تعداد سؤالات، حداقل امتیازها (نمرات) برای حیطه‌ها و محیط یادگیری کلی محاسبه شد. هر چه امتیازات حاصله در مکان مورد ارزیابی (دانشکده) بالاتر باشد، از محیط آموزشی مثبت‌تر و مطلوب تر حکایت دارد و بالعکس. پایایی پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۸ محاسبه شده است. روایی محتوای پرسشنامه نیز مورد تأیید قرار گرفته است(۲۵). در این پژوهش نیز برای بررسی پایایی با استفاده از اطلاعات مطالعه اصلی(۲۶۹ نفر)، از آلفای کرونباخ استفاده شد که ضریب آلفای کرونباخ کل مقیاس ۰/۹۰ و ضریب آلفای ادراک دانشجویان از یادگیری ۰/۶۷، ادراک دانشجویان از مدرسین ۰/۷۴، ادراک دانشجویان از توانایی علمی خود ۰/۵۰، ادراک دانشجویان از جو آموزشی ۰/۷۶، ادراک دانشجویان از شرایط اجتماعی آموزش ۰/۴۵ به دست آمد که نشان‌دهنده‌ی پایایی مناسب این مقیاس است.

پرسشنامه سرزندگی تحصیلی: دهقانی‌زاده و همکارش(۲۶) پرسشنامه سرزندگی تحصیلی را با الگوگیری از مقیاس سرزندگی تحصیلی مارتین

دانشجویان از محیط یادگیری پیش‌بینی کننده سرزندگی تحصیلی دانشجویان است ($R^2 = .035$ ، $p < .01$ ، $R = .188$). بنابراین می‌توان این گونه بیان داشت که $.035$ درصد از واریانس سرزندگی تحصیلی دانشجویان از طریق ادراک آنان از محیط یادگیری قابل تبیین است (جدول ۱).

نتایج

به منظور گردآوری اطلاعات ۲۸۰ پرسشنامه توزیع گردید که از این تعداد ۲۶۹ پرسشنامه کامل تکمیل شده بود و تحلیل شد.

به منظور پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی دانشجویان بر اساس ادراک دانشجویان از محیط یادگیری از رگرسیون ساده استفاده شد. نتایج نشان داد ادراک

جدول ۱: پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی بر اساس ادراک دانشجویان از محیط

Sig.	T	F	R^2	R	ضرایب استاندارد شده		متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک
					Beta	Std. Error		
.002	3.099	9.602	.025	.188	.188	.020	.061	ادراک دانشجویان از محیط سرزندگی تحصیلی یادگیری

مؤلفه‌های ادراک دانشجویان از محیط یادگیری قابل تبیین است. ضرایب رگرسیونی مربوط به نقش هر کدام از مؤلفه‌های ادراک از محیط یادگیری در پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی نشان داد که تنها مؤلفه‌های ادراک از توانایی علمی خود و ادراک از جو آموزشی نقش معناداری در پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی دارند (جدول ۲).

به منظور پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی دانشجویان بر اساس مؤلفه‌های ادراک دانشجویان از محیط یادگیری از رگرسیون چند گانه از نوع همزمان استفاده شد. نتایج نشان داد مؤلفه‌های ادراک دانشجویان از محیط یادگیری پیش‌بینی کننده سرزندگی تحصیلی دانشجویان است ($R^2 = .11$). بنابراین می‌توان این گونه بیان داشت که 11 درصد از واریانس سرزندگی از طریق

جدول ۲: پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی بر اساس مؤلفه‌های ادراک دانشجویان از محیط یادگیری

Sig.	T	ضرایب استاندارد شده	ضرایب استاندارد نشده		متغیرهای پیش‌بین
			Beta	Std. Error	
.06	1.88	.19	.12	.21	ادراک از یادگیری
.16	1.40	.11	.10	.15	ادراک از مدرسان
.01	2.58	.20	.12	.31	ادراک از توانایی علمی خود
.01	2.46	.24	.11	.27	ادراک از جو آموزشی
.09	1.71	.13	.12	.21	ادراک از شرایط اجتماعی آموزش

دانشجویان از محیط یادگیری پیش‌بینی کننده انگیزش تحصیلی آنان است ($R^2 = .06$ ، $R = .24$ ، $p < .01$). با توجه به نتایج می‌توان این گونه بیان

به منظور پیش‌بینی انگیزش تحصیلی دانشجویان بر اساس ادراک دانشجویان از محیط یادگیری از رگرسیون ساده استفاده شد. نتایج نشان داد ادراک

می‌نماید (جدول ۳).

داشت که ادراک دانشجویان از محیط یادگیری ۰/۰۶ از واریانس انگیزش تحصیلی دانشجویان را تبیین

جدول ۳: رگرسیون ساده مربوط به پیش‌بینی انگیزش تحصیلی بر اساس ادراک دانشجویان از محیط یادگیری(رگرسیون ساده)

Sig	T	F	R	R	ضرایب استاندارد شده		متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک
					Beta	Std. Error		
.۰/۰۰۰۱	۴/۰۵۱	۱۶/۴۰۷	.۰/۰۵۸	.۰/۲۴۱	.۰/۲۴۱	.۰/۰۳۳	.۰/۱۲۲	ادراک دانشجویان از محیط یادگیری
								انگیزش تحصیلی

ضرایب رگرسیونی مربوط به نقش هر کدام از مؤلفه‌های ادراک از محیط یادگیری در پیش‌بینی انگیزش تحصیلی نشان داد که تنها مؤلفه‌های ادراک از یادگیری و ادراک از مدرسین نقش معناداری در پیش‌بینی انگیزش تحصیلی دارد(جدول ۴).

به‌منظور پیش‌بینی انگیزش تحصیلی دانشجویان بر اساس مؤلفه‌های ادراک دانشجویان از محیط یادگیری از رگرسیون چند گانه از نوع همزمان استفاده شد. نتایج نشان داد مؤلفه‌های ادراک دانشجویان از محیط یادگیری پیش‌بینی‌کننده انگیزش تحصیلی دانشجویان است ($R^2=۰/۰۹$ ، $R=۰/۳۰$ ، $p<۰/۰۱$).

جدول ۴: پیش‌بینی انگیزش تحصیلی بر اساس مؤلفه‌های ادراک دانشجویان از محیط یادگیری

Sig	T	ضرایب استاندارد شده	ضرایب استاندارد شده		متغیر پیش‌بین	متغیر ملاک
			Beta	Std. Error	B	
.۰/۰۴	۲/۰۷	.۰/۲۱	.۰/۱۹	.۰/۴۰	ادراک از یادگیری	
.۰/۰۳	۲/۲۰	.۰/۱۸	.۰/۱۸	.۰/۳۹	ادراک از مدرسین	
.۰/۹۱	۰/۱۱	.۰/۰۱	.۰/۲۰	.۰/۰۲	ادراک از توانایی علمی خود	
.۰/۲۲	۱/۲۲	.۰/۱۲	.۰/۱۸	.۰/۲۳	ادراک از جوآموزشی	
.۰/۱۰	۱/۶۵	.۰/۱۲	.۰/۲۱	.۰/۳۴	ادراک از شرایط اجتماعی آموزش	

انگیزش تحصیلی هستند و ادراک دانشجویان نسبت به محیط یادگیری از مهمترین جنبه‌های شناختی است که نقش مهمی در سرزنندگی تحصیلی دانشجویان ایفا می‌کند(۱۳). کامپرمینک (Kuperminc) و همکاران بیان داشتند محیط و محركهای بیرونی کلاس بر یادگیری تأثیرگذار است و محیط کلاس نقش حیاتی و نیرومندی در عملکرد تحصیلی و روانشناسی و رفتاری دانشآموزان به عهده دارد(۲۹).

بحث

در این مطالعه نقش ادراک دانشجویان از محیط یادگیری در پیش‌بینی سرزنندگی و انگیزش تحصیلی آنان مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌های این پژوهش نشان داد ادراک از محیط یادگیری پیش‌بینی‌کننده سرزنندگی تحصیلی دانشجویان است. این یافته پژوهش با نتایج برخی مطالعات همسو است؛ استوری (Story) و همکاران بیان داشتند جنبه‌های شناختی مهمترین عامل تعیین‌کننده سرزنندگی و

مشارکت دانشجو در کسب تجرب آموزشی و یادگیری بیشتر خواهد بود(۳۱و۳۲). هر گاه معلم درس را به صورتی معنادار ارائه کند، فرآگیر انتخاب‌های خود را با اهمیت و دیدگاهش را تعیین‌کننده بداند، ارائه مطالب از سطح توانایی وی خیلی فراتر یا فروتر نباشد، چالش برانگیز باشند و فرآگیر پس از ارائه پاسخ‌های مناسب بازخوردی مثبت از معلم دریافت کند، انگیزش درونی او افزایش می‌یابد(۳۳). معلمان مشتاق، دانش‌آموزانی با انگیزه پرورش می‌دهند و دست اندکاران مدرسه (معلم، مدیر، مشاور و غیره) عوامل مؤثر در تعیین جهت گیری‌های انگیزشی دانش‌آموزان هستند(۳۴).

در طی سال‌های اخیر توجه به بررسی محیط و یا فضای روانی اجتماعی محیط‌های آموزش و یادگیری، افزایش قابل توجهی یافته است(۱۳). علاوه بر انگیزه درونی، باید توجه داشت که عواملی همچون محیط آموزش و استاد و بالاخره محیط اجتماعی نیز می‌تواند در بهبود کیفیت یادگیری مؤثر باشند. بنابراین، همبستگی میان رویکردها و اتمسفر آموزشی با انگیزش تحصیلی در بسیاری مطالعات تأکید و توجه شده است. لذا درک و شناخت مسایل محیط آموزش و عوامل مرتبط با آن برای دگرگونی، تعديل و مدیریت برنامه‌های آموزشی ضروری است(۳۵).

پژوهش حاضر با محدودیت‌هایی روبرو بود. ادراک از محیط یادگیری، سرزندگی و انگیزش تحصیلی در شروع ترم و پایان ترم می‌تواند متفاوت باشد. به دلیل اینکه در شروع ترم برخورد پرسنل، مشکلات انتخاب واحد، دریافت خوابگاه و واریز وجه و در پایان ترم به دلیل خستگی ناشی از امتحانات و آسان یا سخت بودن امتحانات بر متغیرهای پژوهش تأثیرگذار است. برای کاهش نقش این عوامل این پژوهش در اواسط ترم اجرا شد.

این یافته پژوهش را می‌توان این‌گونه تبیین نمود، محیط آموزشی و رفتارهای استاد نقش مهمی در سرزندگی تحصیلی یادگیرنده دارد و استادانی که مطالب را به سبک پویا و با اشتیاق عرضه می‌دارند فضای کلاس را متحول ساخته و باعث سرزندگی و انگیزش تحصیلی دانشجویان می‌گردند، با توجه به این یافته و نتایج پژوهش‌ها می‌توان گفت ادراک دانشجویان از محیط نقش مهمی در یادگیری و سرزندگی تحصیلی آنان دارد.

نتایج نشان داد، ادراک از محیط یادگیری پیش‌بینی‌کننده انگیزش تحصیلی دانشجویان است. این یافته پژوهش با یافته گونریتن (Gooneratne) و همکاران که بیان داشت محیط آموزشی بر رفتار دانشجو تأثیر بسزایی دارد و با موقوفیت، انگیزش تحصیلی، رضایت و تحقق اهداف دانشجو ارتباط دارد(۲۴)، گریفین (Griffin) و همکاران که در پژوهش خود گزارش کردند آموزش مؤثر به دانشجویان و ترویج فعالیت‌های مطالعه تأثیر مثبتی بر انگیزش و عملکرد تحصیلی دارد(۲۰). یافته‌های کاپلان (Kaplan) و همکارش که بیان داشتند اثرات ادراک دانش‌آموزان از ساختار کلاس درس به طور مستقیم بر باورهای انگیزشی اثرگذار است(۱۵)، همسو است.

این یافته پژوهش را می‌توان این‌گونه تبیین نمود، لازمه درگیری با فعالیت‌های تحصیلی، انگیزش تحصیلی و داشتن شوق هیجانی و یا به نوعی داشتن اشتیاق عاطفی – شناختی نسبت به تحصیل و محیط یادگیری است. محیط حاکم بر آموزش عاملی تعیین‌کننده در ایجاد انگیزه برای یادگیری است چرا که می‌تواند باعث تقویت رفتارهای منجر به یادگیری گردد. ادراکات دانشجویان در مورد محیط دانشگاه برای سازگاری، بقا و انگیزش دانشجو ضروری است؛ زیرا هر چه که ادراکات مثبت تر باشد،

یادگیری توجه به محیط یادگیری به عنوان عاملی مهم و تأثیرگذار بر سایر متغیرهای آموزشی بسیار ضروری می‌نماید و پیشنهاد می‌گردد در پژوهش‌های آتی تبیین سرزندگی و انگیزش تحصیلی بر اساس برنامه درسی پنهان از منظر ساختار فیزیکی و روانی محیط یادگیری و تعامل میان استادان و دانشجویان مورد بررسی قرار گیرد.

قدرتانی

از کلیه‌ی دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بيرجند که ما را در اجرای این کار یاری نمودند، کمال تشکر و سپاس را داریم.

نتیجه‌گیری

نتایج پژوهش حاضر نشان داد مؤلفه‌های ادراک دانشجویان از توانایی علمی خود و ادراک از جو آموزشی پیش‌بینی‌کننده سرزندگی تحصیلی و مؤلفه‌های ادراک دانشجویان از یادگیری خود و ادراک از مدرسین پیش‌بینی‌کننده انگیزش تحصیلی آنان است. بنابراین فراهم‌سازی زمینه برای بهبود ادراک دانشجویان از توانایی علمی خود، ادراک از جو آموزشی، ادراک از یادگیری خود و ادراک از مدرسین از طریق به کارگیری روش‌های آموزشی مناسب و به روز ضروری می‌نماید. با توجه به نتایج این پژوهش در خصوص تبیین سرزندگی و انگیزش تحصیلی بر اساس ادراک دانشجویان از محیط

منابع

- Martin AJ, Marsh HW. Academic buoyancy: Towards an understanding of students' everyday academic resilience. *J Sch Psychol.* 2008; 46(1): 53-83.
- Duijn MV, Rosenstiel IV, Schats W, Smallembroek C, Dahmen R. Vitality and health: A life style programme for employees, *European Journal of Integrative Medicine.* 2011; 3(2): 97-10.
- Solberg PA, Hopkins WG, Ommundsen Y, Halvari H. Effects of threetraining types on vitality among older adults: A self-determination theory perspective. *Psychology of Sport and Exercise.* 2012; 13(4): 407-417.
- Gottfried AE. Academic intrinsic motivation in young elementary school children. *Journal of Educational psychology.* 1990; 82(3): 525-538.
- Wigfield A, Guthrie JT. Reactions of Children's motivation for reading to the amount and breadth of their reading. *Journal of Educational psycholgy.* 1997; 89(3): 420-432.
- Renninger KA, Wozniak RH. Effect of interests on attentional shift, recognition, and recall in young children. *Developmental Psychology.* 1985; 21(4): 624-631.
- Hart W, Albarracin D. The effect of chronic achievement motivation and achievement primes on the activation of achievement and fun goals. *J Pers Soc Psychol.* 2009; 97(6): 1129-41.
- Rush S. Analysis for Determining Factors That Place Elementary Students at Risk. *The Journal of Educational Research.* 1994; 87(6): 325-333.
- Shahrarai M (Translator). Motivation in education (theory, research and applications). Pintrich P, Schunk H (Authors). 2nd ed. Tehran: ELM Publication; 2011.
- Gordon D. Rules and the effectiveness of the hidden curriculum. *Journal of philosophy of education.* 1983; 17(2); 207-218.
- Bloom BS. Stability and change in human characteristics. New York: John Wiley & Sons; 1964.
- Anderman EM, Midgley C. Changes in achievement goal orientations and perceived classroom goal structures across the transition to middle level schools. *Contemporary Educational Psychology.* 1997; 22(3): 269-298.
- Story PA, Hart JW, Stasson MF, Mahoney JM. Using a two – factor theory of achievement motivation to examine performance based outcomes and self – regulatory processes. *Journal of Personality and Individual differences.* 2011; 46(4): 391-395.
- Zyngier D. (Re) conceptualizing student engagement: Doing education not doing time. *Journal of*

- Teaching and Teacher Education. 2008; 24(7): 1765– 1776.
15. Kaplan A, Middleton MJ. Should childhood be a journey of a race? Response to Harackiewicz et al. Journal of Educational Psychology. 2002; 94(3): 646-648.
 16. Treagust DF. The status of science classroom learning environments in Indonesian lower secondary schools. Learning Environment Research. 2004; 7(1): 43-63.
 17. Wentzel KR. Social Relationships and Motivation in Middle School: The Role of Parents, Teachers and Peers. Journal of Educational Psychology. 1998; 90(2): 202-209.
 18. Martinez M. Development and Validation of an Intentional Learning Orientation Questionnaire. Bingham Young University; 1998.
 19. Gooneratne IK, Munasinghe SR, Siriwardena C, Olupeliyawa AM, Karuna thilake I. Assessment of psychometric properties of a modified PHEEM questionnaire. Ann Acad Med Singapore. 2008; 37(12): 993-7.
 20. Edgren G, Haffling AC, Jakobsson U, McAleer S, Danielsen N. Comparing the educational environment (as measured by DREEM) at two different stages of curriculum reform. Med Teach. 2010; 32(6): 233 – 8.
 21. Ghavidel A. [Barrasiye roykardhaye mokhtalefe yadgiri dar bayne daneshjoyane daneshgahe Tabriz va rabeteye an ba moalefahaye pishrafte tahsili va edrak az mohite amouzeshi] [Dissertation]. Tabriz University; 2007. [Persian]
 22. Barzgar KB. [Modelyabiye ravabet bayne bavarhaye maerefatshenakhti, edrak az mohite yadgiriye sazandegera, rahbordhaye angizeshi va shenakhtiye sathe bala ba amalkarde shimi daneshamouzane maghtae dabirestan] [Thesis]. Alameh Tabatabai University; 2012. [Persian]
 23. Fraser BJ, Treagust DF. Validity and Use of an Instrument for Assessing Classroom Psychosocial Environment at Universities and Colleges. Higher Education. 1986; 15(1): 37- 57.
 24. Gooneratne IK, Munasinghe SR, Siriwardena C, Olupeliyawa AM, Karunathilake I. Assessment of psychometric properties of a modified PHEEM questionnaire. Ann Acad Med Singapore. 2008; 37(12): 993-7.
 25. Mohammadi A, Mohammadi J. [Students' Perception of the Learning Environment at Zanjan University of Medical Sciences]. Journal of Medical education development, 2013; 6(11): 50-60. [Persian]
 26. Dehghanizadeh MH, Hosseinichari M. [Academic buoyancy and Perception of Family Communication Patterns: the Mediatory role of Self- efficacy]. Educational psychology. 2013; 10(32): 1-30. [Persian]
 27. Martin AJ, Marsh HW. Academic buoyancy and its psychological and educational correlates: A construct validity approach. Psychology in the Schools. 2006; 43(3): 267-282.
 28. Bahrani M. [Barrasiye rabeteye angizeshe tahsili va adate motaleye gorouhi az daneshamouzan motavaseteye shiraz] [Dissertation]. Shiraz University; 1994. [Persian]
 29. Kuperminc GP, Leadbeater BJ, Emmons C, Blatt SJ. Perceived school climate and difficulties in the social adjustment of middle school students. Applied Developmental Science. 2001; 1(2): 76-88.
 30. Griffin R, MacKewn A, Moser E, Van Vuren KW. Learning Skills and motivation: Correlates to superior academic performance. Business Education and Accreditation. 2013; 5(1): 53 -65.
 - 31.u S, Kuh GD. Maximizing what Students Get Out of College: Testing a Learning Productivity Model. Journal of College Student Development. 2003; 44(2): 185-203.
 32. Astin AW. What Matters in College? Four Critical Years Revisited. 1st ed. San Francisco: Jossey-Bass. 1997.
 33. Patrik BC, Hisley J, Kempler T. Whats every body so excited about? The effects of teacher enthusiasm on student intrinsic motivation and vitality. The Journal of Experimental education. 2000; 68(3): 217-236.
 34. Oreyzi HR, Abedi A, Taji M. [Relation of teacher's behavior with vitality and internal motivation of Isfahan high school students]. Quarterly Journal of educational innovation. 2007; 6(4): 13-28. [Persian]
 35. Greene BA, Miller RB, Crowson M, Duke BL, Akey KL. Predicting high school student's cognitive engagement and achievement: Contributions of classroom perception and motivation, Contemporary Educational Psychology, 2004; 29(4): 462-482.

Explanation of academic vitality and motivation of students based on their perception of the learning environment in Birjand University of Medical Sciences

Mohammad akbariBooreng¹, Hassan RahimiBooreng²

Abstract

Introduction: Learning environment has an important role in the process of teaching and learning. The purpose of this study was to examine the effects of students' perception of the learning environment on their academic vitality and motivation in Birjand University of Medical Sciences in 2014-15 academic years.

Methods: This paper is a descriptive correlational research. The statistical population consisted of all students of Birjand University of Medical Sciences of whom 269 students were selected based on Morgan table and through multi-stage cluster sampling. Data collection tools were standardized questionnaires of perception of the learning environment, academic vitality and motivation. Simple and multiple regressions were employed for data analysis.

Results: Findings showed that students' perceptions of the learning environment would predict their academic vitality ($R=0.188$, $R^2=0.035$, $p<0.01$). Regression coefficients indicated that the components perception of one's own scientific capability ($p=0.01$) and of educational environment ($p=0.01$) had a more significant role in predicting academic vitality. Students' perceptions of the learning environment could significantly predict their academic motivation ($R=0.24$, $R^2=0.06$, $p<0.01$). Calculation of regression coefficients revealed that the components perception of learning ($p=0.04$) and of teachers ($p=0.03$) had a significant role in predicting academic motivation.

Conclusion: Given the role of perception of the learning environment in predicting students' academic vitality and motivation, it is important to pay attention to the role and adjustment of academic environments.

Keywords: Academic vitality, academic motivation, hidden curriculum, students' perception of learning environment.

Addresses:

1. (✉) Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences and Psychology, University of Birjand, Birjand, Iran. E-mail: Akbaryborng2003@birjand.ac.ir
2. MA in Educational psychology, Rehabilitation vice -chancellor in South Khorasan Welfare, Birjand, Iran. E-mail: hasan.rahimi53@gmail.com